

העותרות:

1. וורוד אלחוסייני
2. -----
3. -----
4. -----
5. -----
6. האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י עוה"ד טל חסין ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

- נ ג ד -

המשיבים:

1. ראש שירותי בריאות הציבור, משרד הבריאות
2. משרד הבריאות

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

3. עיריית ירושלים

ע"י עו"ד עידן שחם ממשרד נבו, קידר בלום
שד' רוטשילד 3, תל אביב-יפו
טל': 03-5668665 ; פקס': 03-5667665

עיקרי טיעון מטעם העותרות

לקראת הדיון בעתירה הקבוע ליום 29.7.2026 מתכבדות העותרות להגיש את עיקרי טיעוניהן. טענות העותרות נפרסו בהרחבה בכתב העתירה ובתגובותיהן, על כן הן יבקשו לראות בכתבי בית הדין מטעמן ובפסקי הדין שהובאו בהם חלק בלתי נפרד מעיקרי הטיעון.

העתירה וההליך עד כה

1. נזכיר בקצרה. העתירה, אשר הוגשה בנובמבר 2021, תבעה להקים תחנות טיפות חלב בשכונות מחנה הפליטים שועפאט – ראס שחאדה, ראס חמיס, דחייאת א-סלאם ושכונת מחנה הפליטים עצמו (להלן: **שכונות מחנה פליטים שועפאט או השכונות**), בהן מתגוררים רבבות תושבי קבע ואזרחי ישראל. השכונות, אשר סופחו לירושלים ב-1967, ממוקמות מצדה המזרחי של חומת ההפרדה, שבנייתה הסתיימה ב-2005. כל יציאה מהן לירושלים כרוכה בחציית מחסום מחנה פליטים שועפאט, בהמתנה ובבידוק בטחוני. כך אם חוצים בנתיב הולכי הרגל, וכך אם המעבר מתבצע ברכב. לעתים, ובפרט בתקופות של מתיחות ביטחונית,

נסגר המחסום כליל למשך מספר שעות, לעתים אף לימים ספורים, כמו בימים הראשונים למלחמת 7.10.2023. לא פעם, כרוכה חציית המחסום, הרגלית והרכובה, בהמתנה ארוכה ובפקקים אימתניים.

2. לעתירה קדמה התכתבות ממושכת עם המשיבים, ובפרט עם משיבי המדינה. כבר במרץ 2019 קבעה ראש שירותי בריאות הציבור אצל המשיב 2, פרופ' סגל סדצקי, במענה לפניית האגודה לזכויות האזרח בנושא, כי "לשכת הבריאות המחוזית בירושלים ומטה שירותי בריאות הציבור תומכים בהקמת טיפת חלב נוספת של עיריית ירושלים לתושבי אזור מחנה פליטים שועפאט, וכי "הקמתה נחוצה להבטחת מתן שירות הולם וראוי לתושבי מזרח ירושלים המתגוררים מעבר לעוטף". פרופ' סדצקי הוסיפה, כי הנושא ייבחן במסגרת תכניות העבודה של שירותי בריאות הציבור לשנת 2020. תשובות דומות נתנו סגן ראש שירותי בריאות הציבור, ד"ר אודי קלינר, באוקטובר 2020 וראש שירותי בריאות הציבור ד"ר שרון אלרעי-פרייס, בספטמבר 2021 (נספחים ע/7-8 לעתירה; סעיפים 20-23 לתצהיר התשובה של המדינה). למרות תמיכה גורפת זו של שירותי בריאות הציבור בהקמת תחנת טיפת חלב באזור, דבר לא נעשה. העירייה, מצדה, לא טרחה להשיב לפניות.

3. אף בתגובתם המקדמית לעתירה שהוגשה בפברואר 2022 תמכו משיבי המדינה בהקמת תחנת טיפת חלב שתשרת את אלפי התינוקות, הפעוטות, הנשים וההורים בכלל המתגוררים בשכונות אלה. המדינה עמדה על המשמעות הניכרת שיש לשירותי טיפת חלב להתפתחות התקינה ולבריאותם של עוללים וילדים, של נשים הרות ואמהות, ולרווחתן של והמשפחות כולן. המדינה הודיעה, שהיא פועלת למציאת פתרון שיאפשר מתן שירותי טיפת חלב בשכונות שמעבר לחומת ההפרדה באמצעות יציאה למכרז ומציאת ספק. בהתאם להודעה זו, תקציב להקמת תחנת טיפת חלב בשכונות אושר כבר בתכנית העבודה של המשרד לשנת 2022.

4. המשיבה 3, לעומת זאת, השתלחה נמרצות בתושבי השכונות, ובתגובתה המקדמית לעתירה ציירה אותם כשוהים בלתי חוקיים, שאינם משלמים מסים, כעברייני בנייה ומחבלים בפוטנציה (למשל, בסעיף 19 לתגובת העירייה). העירייה שלחה את תושבות השכונה וילדיהן לצרוך שירותי טיפת חלב בשכונות ירושלים שמצדה השני של חומת ההפרדה, ועשתה כל שביכולתה על מנת להתנער מחובותיה החוקיות כלפיהם.

5. כבר בתגובה זו, ממרץ 2022, הודיעה העירייה שהיא "מקדמת מזה מספר שנים הקמת קומפלקס מבני ציבור שיכלול גם תחנת טיפת חלב גדולה המיועדת לשרת את תושבי מחנה פליטים שועפאט" (סעיף 6 לתגובה). העירייה טענה שם, שההליכים התכנוניים להקמתו "מצויים בשלבים מתקדמים", וכי "בתוך חודשים ספורים" יחלו עבודות ההקמה. על כן, נטען שם, מתפרצות העותרות לדלת פתוחה.

6. ייאמר מייד. מאז ועד למועד הגשת עיקרי הטיעון חלפו למעלה מארבע שנים, במהלכן לא נכבש ולא שוטח השטח שבבעלות העירייה המיועד להקמת הקומפלקס האמור, ולא הונחה בו ולו לבנה אחת. זה לא הפריע לעירייה אז, ואף לא היום, לבקש את דחיית העתירה. יודגש: **עיריית ירושלים היא זאת שמספקת את שירותי טיפת החלב בעיר.**

7. בדיון הראשון בעתירה, שהתקיים באפריל 2022, התחייבה המדינה שהיא נערכת לפרסום מכרז להפעלת שירותי טיפת חלב בשכונות בתוך שלושה חודשים, זאת בלי להמתין לפתרון

הכולל בדמות הקומפלקס העירוני עליו הצביעה העירייה. בית המשפט בירך על כך, והורה לה להגיש הודעת עדכון בספטמבר 2022

8. מים רבים זרמו בסך, בתמזה ובפז מאז דיון זה, עדכונים ותגובות רבים הוגשו במהלך ההליך. לטעמן של העותרות, אין כל טעם להתעכב על כל אחת ואחת מהן, על כן הן יסתפקו בציון העובדה העגומה שלמעלה משנתיים התנהל הליך המכרז בדפוסים כאלה ואחרים: מכרז פורסם ובוטל, זוכה נבחר ונפסל, זוכה נוסף נבחר, טיוטות הוחלפו, בית המשפט הנכבד והעותרות התבשרו על שלבי מכרז מתקדמים, על סיפיו של פתרון, עד שבנובמבר 2025, שנתיים וחצי לאחר הדיון הראשון, הודיעה המדינה שהיא מבטלת את זכייתו במכרז גם של זוכה זה.

9. ביום 7.11.2025 התקיים דיון נוסף בעתירה, בעקבותיו ניתן בה צו על תנאי. בית המשפט הורה למשיבים ליתן טעם מדוע לא יקימו שתי תחנות לאם ולילד (טיפת חלב) בשכונות מושא העתירה, ו"בכלל זה יפעילו ויאיישו אותן בכוח אדם הולם, בהתאם לסטנדרטים המקובלים".

עוד נקבע בצו כי -

"הצו על תנאי האמור חל הן ביחס לפתרון קבע בכל הנוגע לתחנות טיפת חלב במיקומים המפורטים, והן ביחס לפתרון ארעי, אשר יחל לפעול לא יאוחר מיום 17.5.2026".

בית המשפט הורה לצדדים להגיש תצהירי תשובה לעתירה עד ליום 4.1.2026.

10. ששה עדכונים משותפים הגישו המשיבים מאז יצא הצו, מהם עולה שהם שוקדים על פתרונות ארעיים, במסגרתם נערכו סיורים עם נציגי המשיבים ובהשתתפות גורמי ביטחון. בחלקם השתתפו נציגי תושבים.

11. בפברואר 2026 הודיעו המשיבים כי נמצא פתרון ארעי למתן השירותים בדמות מבנה יביל שיוצב באזור חניון הסעות התלמידים, שהמשיבים עמלים על חיבור המבנה לתשתיות מים וחשמל, ו"שהתקיימה ישיבה ראשונית עם מפעיל אפשרי" (סעיף 34 לתצהיר המדינה). המשיבים הודיעו, שפתרון זה יאפשר להם לעמוד בסד הזמנים שנקבע בצו על תנאי.

12. חודשיים נוספים חלפו, ופתרון זה ירד מן הפרק, לטענת המשיבים בשל עמדת מג"ב עוטף ירושלים. בשל כך, העותרות יבקשו כבר עתה כי **ככל שבית המשפט הנכבד לא ימצא לנכון להפוך את הצו למוחלט, יצורף מפקד מג"ב עוטף ירושלים, תנ"ץ ערן לוי, כמשיב לעתירה.** זאת תחת להסתפק בעמדתו הנטענת מיד שנייה, ללא שהוגש כל תצהיר מטעמו וללא שצורפה לעדכונים כל חוות דעת ביטחונית.

13. פתרון נוסף שבחנו, וככל הנראה עדיין בוחנים המשיבים, כפי שפורט בעדכונים מטעמם החל ממרץ 2026, הוא מתן שירותי טיפת חלב באמצעות ניידת טיפת חלב, שתנוע ברחובות השכונות ותספק את השירותים. בתחילת מאי הודיעו המשיבים שהתקיימה ישיבה עם הספק המיועד, שההתקשרות עמו צפויה להיות בפורמט ממכרז, וכי הובהרו לו הדרישות המקצועיות המצופות מהשירות, מתווה היקף הפעילות הנדרש, ומודל ההתקשרות המתוכנן (סעיף 11 לעדכון המשיבים מיום 7.5.2026). בבוקר יום העדכון העביר הספק המיועד מפרט להפעלת

הניידת, את תמחור השירות ומועד מוערך לקבלת המטופל הראשון – שלושה חודשים מיום חתימת ההסכם עמו. המשיבים קבעו, שהספק המיועד הוא הגורם האידיאלי לאספקת שירותים אלה בשכונות מחנה פליטים שועפאט, מאחר והוא הגורם היחיד שמספק שירותי טיפת חלב ניידת למשרד הבריאות מכוח הליכי מכרז אחרים, ומשכך הוא "הגורם המתאים והמסוגל להיערך לאספקת שירות דומה במיקום נוסף בפרק הזמן המינימלי" (עדכון משיבים מיום 27.5.2026 בסעיף 37). בעדכון זה הודיעו המשיבים שחלה התקדמות מול הספק, שהניידת תספק את כלל השירותים שניתנים בתחנות טיפת חלב, ונמסר תיאור מדוקדק של מרחב הניידת: חדר המתנה, שני חדרי טיפול וחדר שירותים עם עמדת החתלה. על פי ההסדר המסתמן, נהג הניידת יהיה גם הסדרן במרחב ההמתנה, "מה שיעזור להתנהלות היומיומית ולפעילות שוטפת ותקינה" (סעיף 4 לתגובה). עוד נקבע, שנמצא לניידת מיקום הולם לחניית לילה.

14. בשבועות העוקבים נמשכו "הליבוניים" עם הספק, התבקשו הבהרות ותיקונים, וביום 24.6.2026 העביר הספק הצעת מחיר מעודכנת. עוד נקבע בעדכון זה, כי בימים עובר אליו חלו התפתחויות חדשות "המהוות שינוי נסיבות לטובה", באשר לזמינותם של מבני קבע המתאימים לספק שירותי טיפת חלב, שיועברו לחזקת העירייה "בעתיד הנראה לעין". אפשרות זו, הסבירו המשיבים, תיתן מענה פשוט יותר מבחינת תפעולית לפתרון הזמני שנדרש בצו על תנאי. עם זאת המשיבים הודיעו, שבמקביל הם פועלים לקידום פתרון ניידת טיפת חלב.

המידע העולה מתצהירי התשובה של משרד הבריאות והעירייה

15. משרד הבריאות פרס בתצהירו את השתלשלות הדברים מאז הוגשה העתירה, וסקר את העדכונים השונים שהוגשו בה, בפרט מאז יצא בה צו על תנאי. התצהיר אינו מתייחס באופן מספק לקידום פתרון ניידת השירות, ומשיבי המדינה הותירו לעירייה את מלאכת פירוט המידע בעניין "החלופה החדשה" - מבני הקבע שאמורים לעבור לחזקתה, ושיוכלו על פי הנטען להוות חלופה לפתרון הזמני לאספקת השירות. המדינה לא התייחסה בתצהירה לפתרון הקבע שנדרש בצו.

16. העירייה, מצדה, שבה לסורה. ממש כמו בתגובתה המקדמית לעתירה, מתוארים התושבים כ"עברייני בנייה" (בסעיף 5), שחלקם "שוהים בלתי חוקי חוקיים" (בסעיף 20), כסרבני מסים (בסעיף 21), כמתנגדי שלטון וכמכחישי המציאות (בסעיף 22), ושוב, כסכנה מהלכת "לרכוש והנפש" (בסעיף 24). ודוק: העירייה מפעילה בתי ספר ציבוריים ומתנ"ס בשכונות אלה, ומספקת לרובות התושבים שירותי פינוי אשפה יומיים כמו גם תיקוני תשתיות.

17. תצהיר תשובתה הוגש מטעמו של סמנכ"ל עיריית ירושלים וראש מינהל לשירותי הקהילה בה, ונטענות בו טענות משפטיות בהתאם "לייעוץ משפטי שקיבל", למשל בעניין עמידת העירייה בכללי המשפט המנהלי. התצהיר עוסק באריכות בפתרון הקבע, אותו קומפלסס שאמור לכלול גם תחנת טיפת חלב, ואשר לטענת העירייה ממרץ 2022 הקמתה הייתה אמורה להתחיל "בתוך חודשים ספורים". כל שלמדות העותרות מהפירוט הנרחב אודותיו בתצהיר, הוא שהתכניות לא הושלמו, שהיתרים לא ניתנו ושאישורים לא התקבלו. המציאות מלמדת שתהליכים אלה, גם אם ייצאו לפועל "עבודות החפירה והדיפון בשטח" (סעיף 54 לתצהיר

העירייה), אורכים זמן ממושך, חודשים ושנים, וכך אף עולה מתיאורם בתצהיר. לא בכדי לא נקבה העירייה בכל מועד לתחילת הבנייה, בוודאי לא לסיומה.

18. באשר לפתרון הארעי בדמות מבנה או מבנים בשכונות שיעברו לחזקת העירייה, שעשויים להתאים לפתרון מתן שירותי טיפת חלב זמני, ושעדיין אודותיו ניתן לפני למעלה מחודש, נמסר כי התקבל לכך "אישור עקרוני במוסדות העירייה", אך טרם נחתמו חוזה התקשרות עם בעל המבנה. העירייה הבהירה, שגם אם תצא ההתקשרות לפועל, עדיין יש לצאת למכרז ולאתר ספק מתאים (העותרות, נזכיר, כבר ידעו די והותר ספקים ומכרזים בלא תוחלת). זה אינו המכשול היחיד. בדרך ניצבת אף התקשרות העירייה עם משרד הבריאות למימון הפעילות (סעיף 74 לתצהיר). משרד הבריאות, מצדו, לא התייחס לכך בתצהירו.

19. אשר למתן השירות באמצעות ניידת טיפת חלב, פתרון שהמשיבים העלו על נס במהלך כארבעה חודשים, ואשר נדמה היה שהוא או-טו-טו יוצא לפועל, הרי שדומה שקידומו הושהה עד למיצוי אפשרות "חלופת המבנה". גם בדרך לפתרון הניידת פורטו מהמורות שיש לצלוח: התקשרות בפטור ממכרז שלא ברור אם ניתן לה אישור; התקשרות עם הספק; אישורים "רגולטוריים ותקציביים ממשרד הבריאות"; והתחייבות משרד הבריאות לממן את מלוא הפעילות (סעיפים 78-81 לתצהיר העירייה). למרות אלה, הביע סמנכ"ל העירייה אופטימיות. הוא העריך שהפעלת תחנת חלב בניידת שירות תוכל להתחיל בתחילת דצמבר 2026. העותרות, איך לומר, סקפטיות. זאת נוכח ניסיון העבר והפערים הניכרים בין הצהרות המשיבים ליישומן בפועל.

20. העירייה חתמה את תצהירה ממש כפי שפתחה בו. דין העתירה להידחות.

21. העותרות לא ירחיבו בדבר חובתם החוקית של משרד הבריאות והעירייה לספק שירותי טיפת חלב לתושבי שכונות מחנה פליטים שועפאט, שבשטחה המוניציפלי של ירושלים. זו מפורטת בהרחבה בעתירה עצמה. הן יזכירו רק, ששירותי טיפת חלב כלולים בסל הבריאות ומעוגנים בתוספת השלישית לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1984 (להלן: "**חוק ביטוח בריאות ממלכתי**"); שמשרד הבריאות הוא הרשות השלטונית האחראית למתן שירותי רפואה מונעת לתינוקות ונשים הרות מכוח חוק זה, ושבירושלים ניתנים שירותי טיפת חלב על ידי העירייה. גם אם העירייה אינה מחויבת להעניק שירותים אלה מכוח הדין, כפי שטענה בסעיף 11 לתצהירה, היא מחויבת לשוויון ולאיסור הפליה.

22. הרציונל שעמד בבסיס הקמתן של תחנות טיפות חלב, בזכותן מתאפיינת ישראל בשיעור תמותת תינוקות נמוך ביותר, אפילו יחסית למדינות מפותחות במערב, הוא שירות זמין ונגיש, שניתן לתושבים במסגרת הקהילה, סמוך לביתם. על פי הערכות שונות חיים היום בשכונות מחנה פליטים שועפאט קרוב למאה אלף תושבים ואזרחים (וראו גם סעיף 21 לתצהיר העירייה). לא קיים בירושלים, או בישראל בכלל, אזור שמאוכלס כה בצפיפות ואשר לתושביו אין שירותי אם וילד נגשים.

23. לסיום יזכירו העותרות את התחייבות המדינה שניתנה בבג"ץ 5488/04 **מועצה מקומית אלראם נ' ממשלת ישראל** (13.12.2006), לפיה היא נערכת יחד עם עיריית ירושלים, לספק מענה לפגיעות במרקם החיים של התושבים עקב בניית חומת ההפרדה. זאת, בין היתר, באמצעות הקמת שתי מרפאות טיפת חלב אשר יופעלו על ידי עיריית ירושלים מעבר לה. בכפר

עקב, שכונת ענק נוספת שמצאה עצמה שלא בטובתה מעבר לחומת ההפרדה, פועלת תחנת טיפת חלב בהצלחה כבר שנים ארוכות. תושבי שכונות מחנה פליטים שועפאט עדיין מייחלים לכך.

24. המשיבים, משרד הבריאות והעירייה, פירטו באריכות את הפעולות בהן נקטו ואת המאמצים שהשקיעו על מנת לפעול להקמת תחנת טיפת חלב בעקבות התחייבות המדינה בעניין בדיון הראשון, במרץ 2022, וביתר שאת לאחר שניתן בעתירה צו על תנאי. אולם התוצאות מדברות בעד עצמן. למעלה משבע שנים חלפו מאז הודיעה ראש שירותי הבריאות במשרד הבריאות לעותרות שיש צורך בהקמת תחנת טיפת חלב בשכונות אלה, ושהמשרד פועל לקדם את הנושא. כמעט חמש שנים חלפו מאז הוגשה העתירה. ארבע וחצי שנים חלפו מאז הודיע משרד הבריאות לבית המשפט שהוא יוצא למכרז לבחירת ספק. שמונה חודשים חלפו מאז יצא בעתירה צו על תנאי. בהתאם לו, פתרון, ולו זמני, למתן שירותי טיפת חלב לתושבים אמור היה להתחיל לפעול ביום 17.5.2026.

25. אין חולק, כי המשיבים לא עמדו בהוראות הצו. העותרות סבורות, שאף האמור בתצהירי התשובה רחוק מלהניח את הדעת. הפתרון הזמני בדמות ניידת שירות, שנשמע מבטיח למשך כמה חודשים ושעל קידומו בישרו המשיבים בחודשים האחרונים, הושהה. פתרון חלופי, אשר ייתכן ומתגבש, עוד לא יצא לפועל אף הוא. פתרון קבע, בדמות קומפלקס רב תכליתי, רחוק מיישום. אף אם יקודמו במרץ הליכי התכנון, הבקשות להיתרים והאישורים הדרושים לכך, אשר מטבע הדברים אורכים כשלעצמם זמן רב, בנייתו, אף כאשר תתחיל, לא תסתיים בפרק זמן "נראה לעין", כלשון המשיבים.

26. בנסיבות אלה ונוכח ניסיון העבר, התמשכות ההליכים ולמרבה הצער אף גרירת הרגליים בהם; ובשל כך שאמהות, עוללים ופעוטות עדיין נאלצים לקבל שירותים חיוניים אלה הרחק מביתם, במסע ממושך הכרוך בתחבורה ציבורית, באוטובוס אחד או יותר, בבידוק ביטחוני ובחציית מחסום (לתיאור דרך החתחתים והקשיים שהיא מערימה על נשים וילדים ראו עדויות העותרות בעתירה), מבקשות העותרות מבית המשפט הנכבד שייצא מלפניו צו מוחלט.

27. תצהירי תשובה שאינם מניחים תשתית עובדתית מספקת או שאינם נותנים מענה מלא לסעד שהתבקש עשויים להצדיק קבלת עתירה. בענייננו, אין בתצהירי התשובה מענה מספק לאי-קיום הצו במועד שנקבע ואף לא ננקב בהם מועד קונקרטי ומחייב למתן השירות בפועל. (להלכה לפיה תצהירי תשובה לא מספקים הם עילה לקבלת העתירה, ראו בין היתר: בג"ץ 2858/24 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' **השר לביטחון לאומי**, בפסקה 1 לפסק דינו של השופט גרוסקופף (7.9.2025); בג"ץ 18825-06-25 **גילון נ' ממשלת ישראל**, בפסקה 42-43; (14.12.2025); דפנה ברק ארז **משפט מנהלי** כרך ד – משפט מנהלי דיוני, בעמ' 436-437; יצחק זמיר **הסמכות המנהלית** כרך ד – סדרי הביקורת המנהלית בעמ' 2791-2792, 2803-2803 (2017)).

28. ככל שבית המשפט הנכבד יבחר שלא להפוך את הצו המוחלט, ונוכח הטענות לקשיים ביטחוניים באספקת שירותי טיפת חלב בשכונות אלה כעולה מתגובות המשיבים, וסיכול פתרונות שאמורים היו לצאת לפועל זה מכבר על ידי מג"ב עוטף ירושלים, קשיים אשר סביר שיאפיינו אף את המשך ההליך – מתבקש, כאמור, בית המשפט הנכבד להורות על צירוף גורם מוסמך במג"ב עוטף ירושלים כמשיב לעתירה.

עוד יתבקש בית המשפט לקצוב מועדים תכופים לעדכוני המשיבים בהליך.

היום, 26 ביולי 2026

טל חסין, עו"ד

ב"כ העותרות